

Hyljeksittävästä hyväksyttäväksi

Miehitysviranomaisten suhtautuminen Japanin konservatiivisiin puolueisiin 1945–1946

Juha Saunavaara

Julkaisu: Harukaze – Kirjoituksia Japanin kulttuurista.

Numero: 3.

Julkaisupäivämäärä: 14.10.2005.

Julkaisija: Japani-opinnot, Oulun yliopisto, Oulu.

ISSN: 1458-2899.

URL: http://www.oulu.fi/historia/Harukaze/Saunavaara_2005.pdf

Asiasanat: hallituspolitiikka, historia, Japani, poliittinen kulttuuri, poliittinen toiminta, konservatiiviset puolueet.

Japanin toisen maailmansodan jälkeisen taloudellisen nousukauden keskeisiä taakajia ovat olleet tasapainoiset yhteiskunnalliset olot, joille on ollut tyypillistä konservatiivisen Liberaalidemokraattisen Puolueen ja sen edeltäjien lähes katkeamaton hallitusvastuu sekä Japanin läheiset suhteet Yhdysvaltoihin. Käsillä olevan artikkelin pohjana toimineessa pro gradu -tutkimuksessani Hyljeksittävästä hyväksyttäväksi – Miehistysviranomaisten suhtautuminen japanilaisiin konservatiivisiin puolueisiin 1945–1946 keskityin tarkastelemaan miehityskauden alun poikkeuksellisia olosuhteita, joiden aikana Yhdysvallat loi miehityshallinnon välityksellä ensimmäiset kontaktit Japanin sodanjälkeisiin konservatiivisiin puolueisiin.

UUSIA PUOLUEITA VANHOISTA EDUSTAJISTA

Tutkittaessa miehittäjien suhtautumista japanilaisiin konservatiivisiin puolueisiin kiinnittyi huomioni siihen, miten puolueita arvioitiin miehitysviranomaisten asiakirjoissa eri aikoina. Nähtiinkö kyseiset puolueet merkittävänä poliittisina voimina ja pidettiin niiden toimintaa ja toiminnan kehitystä toivottavana vai ei-toivottavana asiana? Lisäksi havainnoin sitä, millaisena konservatiivipuolueiden tulevaisuus nähtiin eri aikoina ja miten niiden katsottiin sopivan miehitysviranomaisten tavoitteena olleeseen uuteen demokraattiseen Japaniin. Luonnollisesti koko ajan kulki rinnalla kysymys, miksi tällaisiin arvioihin oli päädytty ja mistä tietynlainen suhtautuminen johtui. Niin ikään tarkastelin ja pyrin analysoimaan miehityshallinnon sisällä havaittuja eroja suhtautumisessa konservatiivisiin puolueisiin.

Puolueet olivat osa uutta demokratiaa

Japanilainen puoluekenttä alkoi muodostua periaatteessa neutraaliselle maaperälle toisen maailmansodan päättymisen jälkeen. Sotaa edeltäneelle vuosikymmenelle olivat lyöneet leimansa militarismin nousu sekä puolueiden kyvyttömyys ja alati heikenneet mahdollisuudet poliittiseen vaikuttamiseen. Vanhat puolueet olivat tulleet virallisen tiensä päähän kesällä 1940, jolloin ne oli korvattu uutta kansallista järjestystä korostaneella yhtenäisellä rintamalla. Käytännössä vanhat puoluejohtajat ja poliitikot olivat kuitenkin onnistuneet säilyttämään osan vallastaan toimien usein uuden rintaman sisällä. Näin ollen ei ollut yllättävää, että kun uudet konservatiiviset puolueet järjestäytyivät syksyllä 1945, löytyi niiden johdosta sotaa edeltäneen ja sota-ajan poliittisen eliitin edustajia.

Miehityshallinnon politiikka juonsi juurensa sekä kansainvälisestä yhteistyöstä että Yhdysvaltojen ulkoasiainhallinnon eri osastojen sodanaikaisesta suunnittelutyöstä. Potsdamin julistus sekä Yhdysvalloissa valmistellut suunnitteluasiakirjat (ennen muuta SWNCC-150/4/A ja JCS 1380/15) loivat pohjan miehityshallinnon toiminnalle ja tätä kautta myös suhtautumiselle japanilaisiin puolueisiin. Näissä asiakirjoissa ilmaistiin avoin tuki vapaalle puoluekentälle ja demokraattisia puolueita pidettiin erottamattomana osana uutta Japania. Eräänlaisena reunaehtona toiminutta demokraattisuutta ei asiakirjoissa määritelty tarkemmin, mutta niissä tehtiin selväksi, ettei Japanin sotaan johtaneiden tahojen annettaisi jatkaa vallassa. Miehittäjien ensimmäisistä raporteista ilmeni käsitys siitä, että Japaniin oltiin nyt luomassa ennennäkemättömät mahdollisuudet vapaalle poliittiselle kilvoittelulle, mutta kehityksen uskottiin olevan hidasta ennen muuta demokraattisen tradition puuttumisen vuoksi.

Laajoja uudistuksia kannattaneeseen politiikkaan vaikuttivat vahvasti Yhdysvaltojen ulkoasiainhallinnossa tapahtuneet henkilöstömuutokset, joiden seurauksena entiset Japanin asiantuntijat oli siirretty sivuun ja korvattu henkilöillä, jotka uskoivat Kiinan nousevan Yhdysvaltojen tärkeimmäksi aasialaiseksi kumppaniksi. Lisäksi on huomioitava ennen muuta Neuvostoliitosta ja Brittiläisestä Kansainyhteisöstä noussut kansainvälinen paine, joka vaati ankaria toimia Japanin sodanaikaista johtoa ja esimerkiksi keisaria kohtaan. On luonnollista, että miehittäjien oli huomioitava myös kotirintamien mielialat, joille oli luonteenomaista kostonhimoisuus ja kaikenlaisen sympatian puuttuminen tappion kärsinyttä osapuolta kohtaan. Syyskuun alun lehdistönvapauttamista koskeneen direktiivin jälkeen myös vasemmistoväritteinen japanilaislehdistö nousi vaatimaan toimia taantumuksellisina pidettyjä voimia vastaan.

Alun siedettävyys vaihtui pian huolestumiseksi

Sosialistit olivat poliittisista ryhmistä ensimmäisenä valmiita järjestäytymään puolueeksi, mutta ensimmäistä konservatiivistakaan puoluetta ei jouduttu odottamaan kauaa. *Shin Nihon Jiyûtô* henkilöityi vahvasti puolueen ristiriitaisia tunteita herättäneeseen presidenttiin **Hato-**

yama Ichirôn. Vuosikymmeniä politiikassa mukana olleen Hatoyaman poliittisesta historiasta löytyi piirteitä ja aiempia tehtäviä, jotka kiinnittivät välittömästi miehityshallinnon edustajien huomion. Vaikka miehityshallinnon raporteissa kiistettiin *Jiyûtôn* olleen nimensä mukaisesti liberaalinen, ei uutta puoluetta kuitenkaan lähdetty heti hylkäämään. Puolueen uskottiin nousevan tulevaisuuden poliittiseksi voimakeskittymäksi paljolti siitä syystä, ettei sillä katsottu miehityksen ensimmäisinä kuukausina olleen varteenotettavia kilpailijoita.

Konservatiivisten puolueiden tarkkailu ja niiden vastaisten toimien vaatiminen nousi todella ajankohtaiseksi vasta toisen konservatiivisen puolueen, *Nippon Shinpotôn*, perustamisen myötä. Jo ensimmäisissä raporteissa uuden, 16.11.1945 virallisesti järjestäytyneen puolueen tulkittiin olleen *Dai Nippon Seiji Kain*, jo aiemmin hajotetun sodanaikaisen äärinationalistisen poliittisen liikkeen suora seuraaja. Olemassa olleiden säädösten nojalla *Shinpotô* olisi pitänyt hajottaa, jos sen tulkittiin periytyvän kyseisestä järjestöstä. Sodan aikana pidetyissä vuoden 1942 epädemokraattisissa vaaleissa valituista parlamentaarikoista yli 200 osoitti tukensa *Shinpotô*-le, joka näin nousi reilulla erolla suurimmaksi puolueeksi.

Esitettyjen arvioiden tekijät ja heidän taustansa eivät olleet suhtautumisen analysoinnin kannalta merkityksettömiä seikkoja, vaan vaikuttivat huomattavasti raporttien sisältöön. Kenraali **Douglas MacArthurin** johtama miehityskoneisto haki syksyn 1945 aikana vielä muotoaan vastuualueiden ja osastojen välisen nokkimisjärjestyksen ollessa vakiintumaton. Japanilaisten puolueiden tarkkailu ja niistä raportointi kuuluivat syksyn aikana Yhdysvaltojen ulkoministeriön alaisen ja varsinaisen MacArthurin päämajan (SCAP/GHQ eli *Supreme Commander for the Allied Powers/General Headquarters*) ulkopuolella vaikuttaneen POLAD:n (*Office of the Political Adviser to Supreme Commander for the Allied Powers*) tehtäviin. Käytännössä puolueita koskeneiden viikkoraporttien valmistelu tuli POLAD:n virkailijan **John K. Emmersonin** tehtäväksi. Emmerson oli ulkoministeriön Japani-spesialisti, joka oli toiminut sodan aikana Kiinassa tehden yhteistyötä siellä vaikuttaneiden japanilaisten kommunistien kanssa. Myöhemmin Emmersoniin onkin liitetty väitteitä kommunistien suosimisesta. Joka tapauksessa hänen raporttinsa sisälsivät kärkevämpää kritiikkiä konservatiiveja kohtaan kuin esimerkiksi päämajan sisällä valmistellut kuukausiraportit. Myöhemmin keväällä 1946 POLAD liitettiin päämajaan sen diplomaattiseksi osastoksi. Suurempi muutos miehityshallinnon voimasuhteissa koettiin jo aiemmin, kun päämajan hallinnollinen osasto (*Government Section, GS*) sai joulukuussa johtoonsa MacArthurin luottomiehen ja nousi miehityshallinnon vaikutusvaltaisimmaksi osastoksi.

Tiukka liitos joihinkin sodanaikaisiin äärinationalistisiin ja militaristisiin ryhmittymiin ei ollut ainoa kivi kengässä, joka hiersi miehitysviranomaisten ja konservatiivisten puolueiden suhteita. Keisari-instituution säilyttäminen ja keisarin suojaaminen erilaisilta sotarikossyyteiltä kuuluivat erottamattomana osana konservatiivisten puolueiden ohjelmiin. Miehitysviranomaisten keskuudessa käsitykset keisarin sodanaikaisista toimista ja niiden seurauksista sen sijaan vaihtelivat suuresti. Varsin suuri osa merkittäviä yhteiskunnallisia muutoksia vaatineen, niin sanotun *China Handin* jäsenistä näki keisari-instituution lopettamisen ennakkoehtona todelliselle demokratisoitumiselle. Toisaalta esimerkiksi MacArthur on muistelmissaan väittänyt tukeneensa keisaria miehityksen alusta lähtien. Joka tapauksessa keisarin tukeminen oli

eräs näkyvimmistä seikoista, joiden katsottiin osoittavan konservatiivisten puolueiden taantumuksellista olemusta.

Toinen seikka, joka nähtiin merkinä vanhoillisuudesta ja demokratianvastaisuudesta, oli konservatiivien esittämä kritiikki lokakuun alussa vapautettua kommunistista liikehdintää kohtaan. Lisäksi konservatiivien avoin tuki entisille tukijoilleen loi vaikutelmaa muuttumattomuudesta. Suuret talouden konglomeraatit, *zaibatsut*, olivat tukeneet perinteisiä konservatiivisia puolueita sotaa edeltäneellä kaudella ollen siten merkittäviä poliittisia toimijoita. Miehitysviranomaisten keskuudessa vallinneiden käsitysten mukaan *zaibatsut* kuuluivat myös niihin voimiin, jotka olivat olleet ajamassa Japania militaristisen ekspansion tielle. Konservatiiviset puolueet eivät olleet valmiita hyväksymään tätä tulkintaa sellaisenaan, vaan esimerkiksi *Jiyûtôn Yoshida Shigeru*, josta myöhemmin tuli pitkäaikainen pääministeri, puolusti puolueita tukeneita niin sanottuja vanhoja *zaibatsuja* ja syytti militaristien kanssa tehdystä yhteistyöstä vain niin sanottuja uusia *zaibatsuja*.

Marraskuun lopussa alkoivat tammikuuksi suunnitellut vaalit nousta esille entistä selvemmin. Miehittäjien keskuudessa vahvistui käsitys siitä, että *Shinpotôn* mitä todennäköisin vaalivoitto olisi erittäin ei-toivottu ja että todennäköinen vaalivoitto pitäisi jollain tavoin estää. Eri yhteyksissä vedottiin jo tehtyihin päätöksiin äärintationalististen voimien syrjään siirtämisestä, ja tätä vaatimusta vauhdittivat myös esimerkiksi muiden japanilaisten puolueiden keskuudesta nousevat samansuuntaiset vaatimukset.

Ennakkoluulot kasvoivat valtiopäivätyöskentelyn myötä

Japanin valtiopäivät, joilla siis istuivat vuoden 1942 vaaleissa valitut edustajat, kokoontui joulukuun alussa 1945 ensimmäistä kertaa sodan päättymisen jälkeen. Puolueiden valtiopäivätyöskentely ei hälventänyt epäluuloa konservatiiveja kohtaan, vaan lisäsi miehitysviranomaisen tyytymättömyyttä ja vahvisti käsitystä ennen muuta *Shinpotôn* dominoivasta asemasta ja konservatiivien halusta suojella niitä rakenteita, joista ne olivat ammentaneet tukensa jo ennen sotaa. Yksi valtiopäivien keskeisistä tehtävistä oli vaalilain uusiminen, ja sen säätämistyössä onnistuttiinkin. Uusi laki seuraili varsin tarkasti juuri *Shinpotôn* ehdotusta, jonka tuki olikin ollut välttämätön riittävän kannatuksen saamiseksi laille. Joulukuun ensimmäisten viikkojen aikana alkoi myös keskustelu maareformista ja sen laajuudesta. Tässä yhteydessä konservatiivit pyrkivät suojelemaan perinteisten tukijoidensa eli maanomistajien oikeuksia. Lisäksi valtiopäiväedustajat keskustelivat omasta sotasyllisyydestään todeten äänestyksen kautta olevansa oikeutettuja jatkamaan tehtävässään.

Kaikki valtiopäiväedustajat eivät kuitenkaan olleet tyytyväisiä tilanteeseen. Joukko parlamentaarikkoja kannatti kaikkien edustajien eroamista. Näistä puolueisiin sitoutumattomista aineksista muodostui valtiopäivien hajotuksen jälkeen kolmas suuri konservatiivinen puolue *Nihon Kyôdôtô*. *Kyôdôtô* on mainittu esille nousseista merkittävistä puolueista ainoana, joka oli aidosti uusi ilman sotaa edeltänyttä esikuvaa. On kuitenkin muistettava, että *Kyôdôtônkin* johto koostui vanhoista valtiopäiväedustajista, joilla oli oma poliittinen historiansa sodanajan järjes-

töissä. Tämä seikka tuli puolueelle tuskallisen selväksi vain muutamia viikkoja perustamisen jälkeen, kun miehittäjät aloittivat puhdistuksina tunnetun yhteiskunnallisen eliitin perkaamisen ja ei-toivottujen aineiden sivuun siirtämisen.

Miehitysviranomaisten ensiarviot uudesta puolueesta olivat kuitenkin varsin positiivisia. *Kyôdôtôa* pidettiin merkittävänä poliittisena kehitysaskelena, jonka nähtiin tasapainottavan Japanin politiikkaa. Puolueen ohjelmasta löytyi tuttuja konservatiivisia elementtejä, mutta sen uskottiin aluksi liittoutuvan sosialistien kanssa. Lisäksi puolueen edustajat olivat hyökänneet miehitysviranomaisten haastatteluissa *Jiyûtôa* ja *Shinpotôa* vastaan. On kuitenkin syytä muistaa edellä mainittu kehityskulku, joka johti *Kyôdôtôn* ja miehittäjien välisen kuherruskuukauden jäämiseen vain muutamien viikkojen mittaiseksi.

Yhteenvedona voidaan todeta, että syksyn 1945 aikana järjestäytyneet uudet konservatiiviset puolueet *Jiyûtô* ja *Shinpotô* nähtiin vanhojen organisaatioiden seuraajina. Miehittäjien näemyksen mukaan puolueiden johdossa olivat vanhat sodanaikaiset ja sotaa edeltäneen ajan johtajat ja ryhmiä tukivat niiden vanhat rahoittajat. Johtajilta katsottiin puuttuvan tarvittava kyvykyys uudistuksiin, mikä näkyi puolueiden ohjelmissa. Puolueiden tuki keisari-instituutiolle, niiden haluttomuus heikentää perinteisten tukijoidensa asemaa sekä kommunisminvastaisuus olivat niitä kipupisteitä, joissa konservatiivisten puolueiden tavoitteet olivat pahiten törmänneet miehittäjien politiikan kanssa. Varhain liikkeellä olleen *Jiyûtôn* dominoiva asema syksyn alussa ei ollut miehittäjien kannalta mieluisin tilanne, mutta on syytä huomata, että vasta *Shinpotôn* perustaminen sai miehittäjät todella huolestumaan Japanin demokratian tulevaisuudesta konservatiivien käsissä. Huolestuneisuus näkyi siinä, että ryhdyttiin vaatimaan toimia taantumuksellisten voimien syrjään siirtämiseksi. Konservatiivisten puolueiden toiminta valtiopäivillä syvensi entisestään miehittäjien niitä kohtaan tuntemia epäluuloja. Käytetyn aineiston pohjalta näyttäisi siltä, että POLAD:n arvio Japanin demokratisoitumisen etenemisestä oli SCAP:n arviota pessimistisempi. Tähän varmaankin vaikuttivat esimerkiksi POLAD:n pääasiallisen tarkkailijan eli Emmersonin henkilökohtaiset mielipiteet. *Kyôdôtô* perustettiin vasta joulukuun puolivälin jälkeen, joten sitä koskevia arviota löytyi vain muutamia.

PUHDISTUKSILLA EROON EI-TOIVOTUISTA EDUSTAJISTA

On perusteltua väittää, että käännekohta, joka erotti sotaa edeltäneen ja sodanjälkeisen ajan toisistaan japanilaisten puolueiden tapauksessa, ei ollut keisarin puhe kansalle 15.8.1945 eikä antautumisasiakirjojen allekirjoitus 2.9.1945, vaan tammikuun 4. päivä 1946. Jatkuvuuden on nähty olleen hallitseva piirre tammikuun alkua edeltäneelle ajalle, ja kyseisen päivän toimien on nähty merkinneen ensimmäistä todellista katkosta näiden kahden aikakauden välillä. Kyseisenä päivänä SCAP julkaisi direktiivin, joissa tietyt henkilöt määrättiin siirrettäväksi syrjään aiemmista tehtävistään ja joidenkin organisaatioiden toiminta kiellettiin. Näitä toimenpiteitä kuvataan tässä tutkimuksessa yleisen käytännön mukaan termillä ”puhdistukset”.

Konservatiivien aiheuttama uhka nopeutti puhdistuksia

Järjestöjä koskeneessa direktiivissä Japanin hallitus veloitettiin kieltämään sellaisten poliittisten puolueiden tai muiden järjestöjen ja organisaatioiden perustaminen ja toiminta, jotka vastustivat miehitysjoukkojen toimintaa tai Japanin hallituksen SCAP:n direktiivien nojalla toimeenpanemia määräyksiä. Niin ikään piti hajottaa järjestöt, jotka tukivat tai oikeuttivat Japanin armeijan toimia ulkomailla, korostivat japanilaisten ylivertaisuutta muihin aasialaisiin nähden, syrjivät ulkomaalaisia Japanissa, vastustivat vapaata kulttuurivaihtoa ja intellektuaalista kanssakäymistä Japanin ja ulkomaiden välillä, tarjosivat sotilaallista koulutusta tai antoivat erityisiä etuuksia entisille sotilaille sekä pitivät hengissä militarismia tai harjoittivat eriaseteisia terroristitoimia.

Toisessa direktiivissä määrättiin ei-toivottujen henkilöiden siirtämisestä pois julkisista viroista. Japanin hallitus määrättiin poistamaan tehtävistään militaristisen nationalismin ja aggression aktiiviset kannattajat sekä äärinationalististen, terrorististen tai salaisten isänmaallisten järjestöjen vaikutusvaltaiset jäsenet. Puhdistusten piti direktiivin mukaan alkaa joutuisasti. Direktiivissä säädettiin myös tyhjiksi jääneiden virkojen täyttämisestä. Rauhanomaisen ja vastuullisen hallinnon luomiseksi oli virkoihin nimitettävä henkilöitä, jotka vahvistaisivat demokraattisia piirteitä japanilaisten keskuudessa ja kunnioittaisivat yksilön oikeuksia. Lisäksi Japanin hallitus veloitettiin estämään osallistuminen valtakunnallisiin tai paikallisiin vaaleihin niiltä henkilöiltä, joita puhdistuksissa kriteereinä toimineet kategoriat koskivat.

Puhdistukset eivät voineet tulla yllätyksenä japanilaisille, sillä direktiiveillä suoritettujen puhdistustoimet olivat periaatteellisena osana kuuluneet miehityshallinnon alkuperäisiin demokratisoimissuunnitelmiin. Potsdamin julistus ja yhdysvaltalaiset suunnitteluasiakirjat olivat antaneet selvästi ymmärtää, että henkilömuutokset yhteiskunnan johtavissa elimissä olivat välttämättömiä. Näihin toimiin ei kuitenkaan ryhdytty välittömästi miehityksen käynnistyttyä, vaan aluksi huomio kiinnittyi Japanin demobilisointiin. Konservatiivien voimistuminen vaikuttaisi olleen yksi syy siihen, että puhdistustoimet kuitenkin tulivat ajankohtaiseksi verraten nopeasti. Erityisenä liikkeellepanevana voimana näyttäisi olleen taantumuksellisina pidettyjen ryhmien ja henkilöiden yhdistyminen *Shinpotōn* lipun alle. GS:ssä oli alettu marras-joulukuussa huolestua Japanin poliittisesta kehityksestä. Poliitiikan tarkkailijat uskoivat ei-toivottujen voimien voittavan tammikuuksi kaavailut vaalit, ellei tarvittaviin toimiin ryhdyttäisi. POLAD:n **Atcheson** oli niin ikään jo marraskuun alussa vedonnut olemassa olleisiin asiakirjoihin ja kyseenalaistanut sodanaikana valittujen parlamentaarikkojen uudelleenvalintakelpoisuuden. Joulukuun alussa POLAD oli alkanut laatia listoja nationalistisiin järjestöihin kuuluneista henkilöistä, jotta SCAP olisi voinut estää heidän osallistumisensa seuraaviin vaaleihin.

Puhdistukset harvensivat erityisesti konservatiivien rivejä

Lopullisesti hallinnossa suoritettavat puhdistukset varmistuivat vasta, kun Japanin hallitus antoi asiaankuuluvat asetukset, joiden nojalla saatettiin ryhtyä direktiivien mukaisiin toimiin. Hallitus vahvistikin helmikuussa myönteisen kantansa kategorioihin kahta poikkeusta lukuun

ottamatta, joiden tutkinta jatkui hiukan pidempään. Samaan aikaan oli hallituksen käsittelyssä myös kysymys direktiivien nojalla lakkautettavaksi määrättävistä järjestöistä. Tässä asiassa hallitus teki selväksi kantansa 23. helmikuuta julkaisten direktiivin mukaisen päätöksen. Kaksi päivää myöhemmin julkaistiin lista 120:stä järjestöstä, jotka määrättiin hävitettäväksi.

Miehittäjät arvioivat direktiiveillä olleen kauaskantoisia seurauksia: uudelleenjärjestelyjä hallituksessa, eroja, siirtoja, ylennyksiä ja uusia nimityksiä kansallisessa ja paikallisessa hallinnossa sekä muutoksia valtiopäiväedustuksessa ja puolueiden ehdokasasettelussa. Esimerkiksi **Shidehara Kijūrōn** johtama hallitus joutui direktiivien myötä aiempaa suurempiin ongelmiin. Poliittisten johtajien ja lehdistön harjoittama hallituksen arvostelu kiihtyi, kun osa ministereistä jäi puhdistuskategorioiden sisään ja erosi tehtävistään.

Puhdistukset pyyhkäisivät myös rajusti yli konservatiivisen kentän ja veivät mukanaan suuren joukon poliittisia vaikuttajia. Eri tutkijoiden esittämät luvut eroavat hiukan toisistaan, mutta joka tapauksessa *Shinpotōn* 272:sta vanhasta valtiopäiväedustajasta yli 200 tuli uudelleenvalintakelvottomaksi. Puolueen johtavista hahmoista vain kolme säästy puhdistusten vaikutuksilta. Presidentti **Machida Chuji** ja muut *Shinpotōn* tärkeät johtajat erosivat 18. helmikuuta. **Saitō Takao** oli puolueen ainoa seniorijäsen, johon puhdistukset eivät vaikuttaneet, ja *Shinpotōn* jälleenrakentaminen jäi hänen tehtäväkseen. Menetykset eivät kuitenkaan poistaneet puolueen jäsenten luottamusta asemien säilyttämiseen Japanin politiikassa, sillä *Shinpotōlla* oli hyvin organisoitu puoluekoneisto, jonka avulla ryhdyttiin etsimään korvaavia ehdokkaita sivuun siirrettyjen tilalle. SCAP:n arvioiden mukaan puolue oli erityisen vahva maaseudulla, jossa prefektuurien hallinnossa toimineet henkilöt eivät vielä tässä vaiheessa joutuneet puhdistusten kohteiksi. SCAP:n kuukausiraportin mukaan osa politiikan tarkkailijoista näki maakunnista nostetut ehdokkaat enemmänkin poliittisina sätkynukkeina todellisen vallan säilyessä yhä entisten puoluejohtajien käsissä.

Jiyūtōn raportoitiin puolestaan menettäneen 13 puoluevirkaileijaa ja 12 entistä valtiopäiväedustajaansa puhdistusten seurauksena. Menetysten ei katsottu pakottavan puoluetta muuttamaan organisaatiotaan tai vaaleja koskevia suunnitelmiaan. Myöhemmin tutkijat ovat esitelleet tätä miehittäjien ensiarviota korkeampia lukuja puolueen menetyksiksi, mutta on joka tapauksessa selvää, että puhdistusten ensimmäisen aallon vaikutus *Jiyūtōn* oli huomattavasti *Shinpotōa* kevyempi. Varsin pian ongelmaksi alkoi kuitenkin nousta keskustelu puolueen presidentin Hatoyama Ichirōn aseman ympärillä. Vasemmistolaiset lehdet vaativat Hatoyamaa eroamaan tämän hämärän taustan tähden, johon kuului yhteyksiä äärinationalistisiin toimijoihin. Miehittäjät arvioivat Hatoyaman roolin olevan puolueelleen erityisen merkittävän, ja hänen mahdollisella sivuun siirtämisellä uskottiin olevan suuri vaikutus puolueeseen. Onkin esitetty väitteitä, joiden mukaan pääosin puhdistuksista vastuussa ollut GS:n vasemmistosiipi olisi yrittänyt siirtää Hatoyaman sivuun jo tammikuussa 1946. Lopulta tähän päädyttiin vasta 3.5.1946.

Kyōdōtōssa oli joulukuussa kannatettu rajuja puhdistustoimia Japanin sodanaikaista johtoa kohtaan. Puolueessa oli uskottu näiden toimien aiheuttavan ongelmia ennen muuta *Shinpotōlle* ja *Jiyūtōlle*. Toisin kuitenkin kävi, sillä puhdistukset lakaisivat käytännössä pois koko *Kyōdōtōn* johdon. Puolueella ei ehkä ollut sotaa edeltävää tienviitoittajaa, mutta sen jäsenet olivat yhtä kaikki vuoden 1942 epädemokraattisissa vaaleissa valittuja poliitikoita. Puolue menetti

25 aiemmista 28:sta valtiopäiväedustajastaan. *Kyôdôtôlle* nimettiin väliaikaista toimivaa joutoa helmikuun lopussa, samalla kun puolueen puheenjohtajan virka ja muut tärkeät tehtävät päätettiin täyttää vaalien jälkeen parlamentaarikkojen rivistä. Miehistäjien arvion mukaan puolue oli tullut hyvänteisen alun jälkeen suhteellisen värittömäksi. Puolue ei ollut ennustanut itselleen suurta menestystä vaaleissa, ja miehitysviranomaisten kuukausiraportin mukaan puolueen olisi kyettävä näyttämään todisteita uusista voimista tai se voitaisiin pian luokitella muihin pienpuolueisiin.

Vaikuttiko kielteinen suhtautuminen puhdistusten sisältöön?

On syytä pitää mielessä, että esimerkiksi Potsdamin julistuksen määritelmät siitä, kenet tarkalleen ottaen tulisi puhdistaa, olivat olleet melko suurpiirteiset. Suhteellisen epäselvästä toteamuksesta rauhaa uhanneiden maailmanvalloituksen kannattajien ja kansan harhaanjohtajien rankaisusta oli kuljettu pitkä matka niihin täsmällisiin listoihin, joita tammikuun alussa esiteltiin. Matkan varrella puhdistusten sisältökin näyttäisi laajentuneen, sillä Potsdamin julistuksesta alkanut kehitys johti siihen, että puhdistukset tulivat demilitarisoinnin lisäksi myös osaksi demokratisoimiskehitystä. Toisin sanoen puhdistuksista tuli väline, jolla voitiin siirtää sivuun henkilöitä, jotka nähtiin esteeksi Japanin demokraattiselle kehitykselle. Tämä merkitsi myös sitä, että puhdistetut henkilöt muuttuivat sodan aiheuttajista demokratian vastustajiksi.

Kysymykseksi nousikin, kuka teki puhdistuksia koskeneet päätökset ja kenellä eri leireihin ja kautuneessa miehityshallinnossa oli valta määritellä demokratian ystävät ja viholliset. Liikkeelle voidaan lähteä siitä, että puhdistukset ja niihin vaikuttaminen rajataan MacArthurin päämajaan. Esimerkiksi itsekkin POLAD:ssa toiminut **William J. Sebald** on varsin yksiselitteisesti todennut puhdistusten olleen nimenaan GS:n johtama operaatio, jonka suunnittelusta ja toteutuksesta POLAD pidettiin kokonaan sivussa.

Päämajassa oli perusideologialtaan varsin erilaisia ryhmiä, joiden väliset erot nousivat selvästi esille direktiivien myötä. Ehdotettujen mittavien puhdistusten vastustajiin kuuluivat sotilashallinnon edustajat, joiden keihäänkärkenä toimi sotilastiedustelu G-2:n johtaja **Charles A. Willoughby**. G-2:n ehdotuksen mukaisesti toimittaessa viroista olisi puhdistettu vain sotarikolliset. Toisen päälinjan muodostivat omasta oikeistolaisuudestaan huolimatta japanilaisiin konservatiiveihin erittäin varautuneesti suhtautunut GS:n johtaja **Courtney Whitney** ja hänen lähin neuvonantajansa, avoimesti sosialistista puoluetta tukenut **Charles L. Kades**, jonka nimen puhdistusten ensimmäinen vaihe varsin vahvasti liitettiin. MacArthur ei kaikilta osin hyväksynyt Kadesin muotoilemaa vanhan eliitin täydellistä pyyhkäisemistä pois Japanin hallinnosta, mutta antoi yhtä kaikki tässä kysymyksessä tukensa GS:lle.

On ollut huomionarvoista havaita, että MacArthur ja Whitney ovat muistelmissaan uhranneet tilaa puhdistusten käsittelyyn vain hyvin vähän. Ikään kuin he eivät olisi enää myöhemmin olleet ylpeitä osallisuudestaan puhdistuksiin, joiden suurimpia kärsijöitä olivat myöhemmin Japania johtamaan nousseet konservatiiviset tahot.

Puhdistuksilla oli siis mahdollista vahingoittaa poliittisia vihollisia. Ilmeistä on myös se, että GS oli keskeinen voima puhdistusten takana, ja siellä vaikutti konservatiivisiin puolueisiin erittäin kielteisesti suhtautuneita henkilöitä. Voidaan siis sanoa, että oli olemassa mahdollisuus ja mitä ilmeisimmin myös halu heikentää konservatiivisten puolueiden asemaa. Näin ollen tuntuisi luontevalta olettaa negatiivisen suhtautumisen konservatiivisiin puolueisiin näkyneen puhdistuksissa. Sitä voidaan pitää varmana, ettei GS:ssä vallinnut suhtautuminen ainaakaan laimentanut puhdistusten vaikutusta ryhmiin.

UUSIN VOIMIN KOHTI DEMOKRAATTISIA VAALEJA

Puhdistuksissa SCAP oli tehnyt selväksi, keitä se ei katsonut sopiviksi johtamaan demokraattista Japania. Puolueet sopeutuivat muutoksiin ja alkoivat valmistautua vaaleihin uudessa tilanteessa. Kysymykseksi nousikin, kenet SCAP halusi tai olisi mieluiten nähnyt huhtikuulle siirrettyjen vaalien voittajana ja tätä kautta demokratisoitumiskehityksen tulevana veturina.

Kommunisminvastaisuus tuli hyväksyttävämmäksi

Hatoyama Ichirô oli selvimmin esillä yksittäisistä konservatiivisista poliitikoista vuoden 1946 alussa. Joidenkin tarkkailijoiden mukaan Hatoyamalla oli realistisia toiveita tulla seuraavaksi pääministeriksi ja hänen katsottiin tehneen joitain aloitteita toisten puolueiden suuntaan. Samaan aikaan hänen asemaansa kuitenkin horjuttivat sekä puolueen sisäiset että ulkoiset paineet. Hatoyaman taustasta johtunut kritiikki ei ottanut laantuakseen. Hänen kannaltaan erityisen nolo tapahtumaketju huipentui 15.2.1946, kun hallitus hyväksyi Kioton keisarillisen yliopiston pyynnön asettaa **Takigawa Yukitatsu** uudelleen entiselle paikalleen yliopiston professoriksi. Hatoyama oli erottanut Takigawan 18 vuotta aiemmin opetusministerinä toimissaan. Syynä erottamiseen olivat olleet Takigawan liian liberaalit perustuslain tulkinnat. Toisaalta SCAP:n kuukausiraporteissa viitattiin myös merkkeihin, joiden mukaan kaikki ei ollut hyvin *Jiyûtôssa*, vaan puolueen sisältäkin löytyi johtoa arvostelleita ryhmittymiä.

Jiyûtôn ongelmien lisäksi puolueiden mahdollinen yhteistyö erilaisten yhteisrintamien kautta sai puhdistusten jälkeen runsaasti huomiota osakseen. Miehistysviranomaisten raporteissa tiedotettiin vuoroin kommunistien ajamasta vasemmiston rintamasta ja vuoroin huhuista oikeistolaisista yhteenliittymistä. *Jiyûtô* ja *Shinpotô* sanoutuivat kuitenkin molemmat irti väitteistä, joissa niitä yritettiin yhdistää toisiinsa. Miehistysviranomaisten kuukausiraportin mukaan Hatoyama ryhtyi samaan aikaan ajamaan aggressiivisesti myös puoluesidonnaisuuksista vapaata kommunismin vastaista rintamaa. Hän käynnisti kampanjansa syyttämällä kommunisteja yrityksestä peitellä puolueen perimmäistä ohjelmaa ja tavoitteita. Hatoyaman ehdotus sai viileän vastaanoton sekä *Shinpotôssa* että *Kyôdôtôssa*. Sosialistit vastustivat ehdotusta jyrkästi ja tuomitsivat ehdotetun politiikan vanhoillisena. Kommunistit hyökkäsivät takaisin jatkamalla Hatoyaman vanhoillisena pidetyn politiikan kritisointia. Lopulta yksikään puolue ei tarttunut Hatoyaman esittämään tarjoukseen, joka entisestään vahvisti kommunisminvastaisuuden henkilöitymistä hänen persoonaan.

Miehitysviranomaisten keskuudessa kommunisminvastaisuus oli ollut yksi keskeisistä seikoista, joihin oli syksyllä 1945 viitattu, kun oli esitetty väitteitä konservatiivisten puolueiden taantumuksellisuudesta. Keväällä 1946 linjassa oli nähtävissä pientä muutosta, kun POLAD:ssa merkittävämpään rooliin noussut konservatiivisiipi **Max W. Bishopin** ja Sebaldin johdolla alkoi esittää huolestuneita arvioita kommunistien vaikutusvallan kasvusta ja Japanin konservatiivisten puolueiden hyljeksimisestä. Tämänkaltaiset arviot saivat lisää tilaa raporteissa sen jälkeen, kun John K. Emmerson siirtyi Japanista takaisin Yhdysvaltoihin, mutta ne eivät saaneet vielä tässä vaiheessa tukea Washingtonista. On kuitenkin huomioitava, että vaikka POLAD:n konservatiivien linja ei muuttanutkaan miehityksen yleistä linjaa, viittasi se kuitenkin muutokseen miehitysviranomaisten suhtautumistavassa aikana, jolloin Yhdysvaltojen ulkopoliittikka oli käymistilassa **Churchillin** shokeeratessa kaikkia julistuksellaan rautaesiripun halkomasta Euroopasta.

Konservatiivit eivät uhanneet uutta perustuslakia

Kevään 1946 merkittävin yksittäinen poliittinen asiakysymys oli eittämättä perustuslain uudistamistyö. Japanin hallituksen virallisen komitean lisäksi myös lukuisat muut ryhmät ja yksittäiset henkilöt valmistelivat erillisiä perustuslakiluonnoksia miehityksen ensimmäisen talven aikana. Perustuslain uudistaminen sai taakseen kaikkien merkittävimpien puolueiden tuen, ja ne esittelivätkin muiden ryhmien ohessa omia ehdotuksiaan alkukevään aikana. Konservatiivisista puolueista *Jiyûtô* ja *Shinpotô* toivat luonnoksensa julkisuuteen tammikuussa 1946, minkä jälkeen ne saivat miehittäjien kiinnostuksen osakseen. Miehitysviranomaisten keskuudessa ei vallinnut suurta uskoa taantumuksellisena pidetyn japanilaisen oligarkian kykyihin tehdä todellisia uudistuksia, joten ei ollut ihme, että konservatiivien perustuslakiluonnoksia kohtaan tunnetut ennako-odotukset olivat varsin vaatimattomia.

SCAP ja POLAD esittivät kumpikin omat arvionsa konservatiivien perustuslakiluonnoksista. Luonnoksia arvioitiin vertailemalla niitä keskenään sekä muiden hallituksen ulkopuolisten tahojen julkaisemiin ehdotuksiin. SCAP:n arvion mukaan suurimpien puolueiden *Jiyûtôn*, *Shinpotôn* ja sosialistien luonnokset erosivat toisistaan vain hyvin vähän. Eroja löydettiin vain suhtautumisessa keisarille jätettäviin muodollisiin valtaoikeuksiin, ja niidenkin tapauksessa oli kysymys erilaisten ilmaisujen ja sanamuotojen käytöstä. POLAD:n konservatiivisen siiven edustajan **Robert A. Feareyn** tekemässä muistiossa *Shinpotôn* luonnoksen katsottiin kuuluvan niiden ehdotusten ryhmään, joissa onnistuttiin luomaan välttämättömät olosuhteet demokraattiselle hallinnolle. *Jiyûtôn* luonnoksen katsottiin epäonnistuneen tässä. Ensimmäiseenkin ryhmään kuuluneiden ehdotelmien katsottiin kuitenkin olevan epätarkkoja ja epäselviä. Kielteisistä havainnoista huolimatta muistiossa todettiin, että laiminlyönnit olivat kiistatta suuri puute, mutta ei ollut syytä uskoa niitä tahalliseksi. Muistion mukaan puoluejohtajien selitykset olivat antaneet kuvan, että epätarkkuus johtui tekijöiden kokemattomuudesta sekä tarpeesta tiivistää ja yksinkertaistaa asioita. Pohjalla nähtiin kuitenkin aito pyrkimys demokraattisiin muotoihin.

Voidaan siis sanoa miehitysviranomaisten ottaneen merkittävimpien konservatiivisten puolueiden valmistelemat perustuslakiluonnokset vastaan suhteellisen maltillisesti. Esitetyissä arvioissa niitä vastaan ei hyökätty voimakkaasti eikä niitä nähty erityisen taantumuksellisina. Näin ollen luonnosten voidaan nähdä ylittäneen vaatimattomat odotukset. Toisaalta on muistettava, ettei konservatiivien luonnoksia pidetty erityisen ansioituneinakaan.

Miehityksen ensimmäisen talven aikana syntyi siis monenkirjavia joukko erilaisia japanilaislähtöisiä perustuslakiluonnoksia, mutta ne näyttelivät suhteellisen pientä roolia GS:n valmistellessa oman luonnoksensa Japanin uudeksi perustuslaiksi helmikuun 1946 alussa. Salassa valmisteltu luonnos saatettiin Japanin hallituksen edustajien tietoon 13.2.1946, mistä alkoi sen japanilaistaminen ja kädenvääntö terminologiasta. Lopulta miehitysviranomaisten valmisteleva muokattu luonnos, joka poikkesi huomattavasti Japanin hallituksen taantumuksellisista yrityksistä, esiteltiin juuri hallituksen luonnoksena.

SCAP ja POLAD esittivät jälleen arvionsa puolueiden osoittamasta perustuslakiluonnoksen vastaanotosta. Niiden mukaan hallituksen perustuslakiluonnos oli saanut kommunisteja lukuun ottamatta kaikkien suurimpien puolueiden tuen, vaikka joistain pienistä asiakysymyksistä oli oltu eri mieltä. Asiakirjoissa esitetyn arvion mukaan vaikutti turvalliselta olettaa, että hallituksen luonnosta tuettaisiin täydestä sydäimestä, saipa mikä tahansa puolue hallitsevan aseman vaalien jälkeen. Edistyksellisen luonnoksen vastaanotto ei siis heikentänyt konservatiivien, vaan kommunistien asemaa, sillä he jarruttivat asiaa, jonka SCAP halusi pois pöydältä mahdollisimman nopeasti ja sujuvasti. Hallituksen esittämä luonnos myös poisti yhden niistä negatiivisista leimoista, joita konservatiivisiin puolueisiin oli syksyllä 1945 liitetty. Nyt keisarin aseman puolustaminen ei ollut enää konservatiivien taantumuksellista politiikkaa, vaan siitä oli tullut osa uutta miehitysviranomaistenkin hyväksymää Japanin tulevaisuutta koskevaa visiota.

Vaaleja ei lykätty konservatiivien voiton häämöttäessä

Japanin ensimmäiset sodanjälkeiset vaalit olivat ensimmäinen testi, jossa mitattiin miehitysviranomaisten johtaman kiihkeän uudistusprosessin onnistumista ja puolueiden uutta asemaa japanilaisessa yhteiskunnassa. Vaalit, niiden onnistuminen ja mahdolliset seuraukset olivat keväällä 1946 laajan kansainvälisen mielenkiinnon ja kiistelyn kohteena. Oletettavasti tässä tilanteessa miehitysviranomaisten oli jälleen arvioitava japanilaista puoluekenttää ja suhtautumistaan suuriin konservatiivisiin puolueisiin.

Tutkittaessa miehitysviranomaisten suhtautumista konservatiivisten puolueiden mahdolliseen vaalimenestykseen, voidaan pohjaksi ottaa GS:ssä toimineen **Thomas A. Bissonin** tulkinnat, jotka hän esitti muutamia vuosia varsinaisten tapahtumien jälkeen. Hän kritisoi puhdistuksien ajankohtaa liian myöhäiseksi ja niiden vaikutuksia liian pieniksi. Tämän lisäksi hän oli tyytymätön *zaibatsujen* liian hienovaraiseen kohteluun miehityksen ensimmäisenä vuonna. Kaiken kaikkiaan Bisson näki SCAP:n epäonnistuneen yrityksessään tuhota konservatiiveja suosineet

rakenteet ja luoda olot aidosti tasapuoliselle demokraattiselle kilvoittelulle ennen Japanin ensimmäisiä sodanjälkeisiä vaaleja.

Bissonin mukaan jo huhtikuussa pidettävien vaalien kannattajien mielestä militaristien ja ääri-nationalistien puhdistaminen poliittisesta elämästä yhdessä luotujen kansalaisoikeuksien kanssa olivat olleet kaikki, mitä oli tarvittu vapaiden vaalien aikaansaamiseksi. Toisaalta Bisson tulkitsi vaalien lykkäyksen vastustajien asenteisiin vaikuttaneen varmasti sen, että sosialistien ja kommunistien sekä äärioikeistolaisten konservatiivien väliltä puuttui vahva, poliittiseen keskustaan sijoittuva puolue. Bissonin mukaan aikaisten vaalien kannattajat tunnustivat, että miehityksen tarkoitus oli perata vanhaa hallintoa ja luoda perusta demokraattiselle ja kansan tukemalle hallitukselle. Kannattajat kuitenkin epäilivät, voitaisiinko ja pitäisikö Japanin demokraattisen tulevaisuuden mantteli jättää sosialistien ja kommunistien harteille. Bissonin mukaan SCAP päätti nämä asiat tiedostaen, että sen tarkoituksia palvelivat parhaiten varhaiset, todennäköisesti konservatiivien voittoon päättyvät vaalit, jotka se järjestikin kansainvälisestä arvostelusta huolimatta.

Keskeinen argumentti, joihin huhtikuun vaalien vastustajat vetosivat niin miehityshallinnon sisällä kuin miehityshallinnon kansainvälisissä johtoelemissä ja esimerkiksi neuvostoliittolaisessa lehdistössäkkin, oli se, että varhaiset vaalit antoivat edun vanhoillisille puolueille eivätkä täten toteuttaisi Potsdamin julistuksen henkeä vapaasta tahdonilmaisesta. Lisäksi korostettiin sitä, ettei voitu odottaa epävarmoissa olosuhteissa elävien japanilaisten tekevän päätöksiä poliittisesta tulevaisuudesta, kun koko taloudellisen järjestelmän tulevaisuus oli auki. Lykkäystä perusteltiin myös sillä, että perustuslakiluonnos oli julkaistu niin myöhään, ettei japanilaisilla ollut aikaa sen harkintaan ja näin etulyöntiasemassa olivat luonnosta kannattaneet puolueet.

Miehitysviranomaiset tiedostivat vaalien tärkeyden, mikä näkyi jo varhain aloitetuissa valmisteluissa ja vaaleihin liittyneiden tapahtumien tiiviinä raportointina. Innostus oli suurta myös japanilaisten keskuudessa, sillä ehdokkaiden rekisteröinnin päättyessä 3.4.1946 oli mukaan ilmoittautunut 2 781 ehdokasta. Puolueista *Jiyûtôlla* oli selvästi eniten ehdokkaita ja *Shinpotô* tuli heti sen jälkeen seuraavaksi suurimpana ryhmänä. Ehdokasmäärällä mitattuna *Kyôdôtô* oli viidenneksi suurin ryhmä vaaleihin lähettäessä. Pienpuolueiden ja sitoutumattomien ehdokkaiden määrä oli vaaleissa huomattava, sillä puolet ehdokkaista tuli näistä kategorioista.

Vaalien kynnyksellä kiinnittivät SCAP ja POLAD huomiota varsin erilaisiin seikkoihin ja niiden raporttien perussanoma näyttäisi eronneen toisistaan. Tämä voisi heijastella niiden erilaisista näkemystä Japanin poliittisen kehityksen vaiheesta ja yksittäisten puolueiden ja poliitikkojen asemasta. SCAP:n kuukausiraporteissa voidaan nostaa esille neljä suurempaa teemaa, jotka olivat selkeästi esillä vaalikampanjan aikana. Puolueiden välisten erojen ja niiden keskeisten vaaliteemojen esittelyn lisäksi nousivat puolueiden rahoitus ja konservatiivien muita suuremmat vaalikassat sekä suhtautuminen naisäänestäjiin hiukan yllättäen keskeisiksi seikoiksi.

SCAP:n raporteissa ei näkynyt merkkejä mistään huolestumista aiheuttavasta uudesta kehityksestä konservatiivisten puolueiden keskuudessa niiden kampanjoissa ja valmistautuessa vaaleihin. On todettava, että tutkitusta aineistosta löytyi vain vähän suoria ilmauksia siitä, mitä mieltä konservatiivisista puolueista ja niiden toimista oltiin juuri ennen vaaleja, mutta aina-

kaan niitä ei siis lähdetty avoimesti kritisoimaan. Peruskäsitykset esimerkiksi konservatiivien taloudellisista tukijoista eivät siis olleet kevään aikana muuttuneet. Raporttien sisältämää informaatiota vertailemalla syntyy helposti *Jiyûtôn* asemaa korostanut käsitys konservatiivisten puolueiden nokkimisjärjestyksestä, joten voitaneen olettaa tämän olleen myös raporttien laatijoiden näkemys. Positiivista kuvaa puolueista välitti se, että ne olivat raporttien mukaan ottaneet aktiivisen roolin naisten aktivoimisessa poliittiseen vaikuttamiseen.

Huhtikuun 10. päivän lähestyessä raportoi POLAD toistuvasti huolestuneeseen sävyyn arvioista, joiden mukaan äänestysaktiivisuus voisi jäädä alhaiseksi. Tällaista kehitystä ei pidetty suotavana, sillä vaalien oli tarkoitus olla manifestaatio miehitysviranomaisten ajaman uudistuspolitiikan onnistumisesta. Alhaisen äänestysaktiivisuuden pelättiin merkitsevän tappiota Japanin demokraattiselle kehitykselle sen ensimmäisessä todellisessa testissä.

Raporteissa esiteltiin useita tekijöitä, jotka saattoivat olla syynä alhaiseen äänestysintoon. Ehdokkaiden pula rahoituksesta ja muista materiaalisista resursseista sekä liikkumiseen ja kommunikointiin liittyneet ongelmat yhdessä kansan koulutuksen ja kokemuksen puutteen kanssa nousivat toistuvasti esille, mutta usein syyttävä sormi osoitti myös kohti japanilaisia puolueita. Puolueiden katsottiin olleen kykenemättömiä herättämään äänestäjien kiinnostusta ja luottamusta. Puolueiden katsottiin niin ikään kärsivän siitä, että niiden ehdokkaat oli luokiteltu pienen kaliiperin poliittisiksi päättäjiksi ja monien puhdistettujen poliitikkojen tiedettiin tai uskottiin vaikuttavan uusien ehdokkaiden taustalla. Tämänkaltaiset syytökset oli suunnattu selvästi konservatiivisia puolueita vastaan, sillä juuri ne olivat korvanneet puhdistuksissa menettämäänsä edustajia uusilla, poliittisina sätkynukkeina nähdyllä ehdokkailla.

Japanilaisten puolueiden tulevaisuus näyttäytyi POLAD:n raporttien valossa varsin synkältä. Eräs raportti antoi ymmärtää, että jos Japanin poliittista menneisyyttä pidettiin lähtökohtana, ei ollut syytä uskoa valtiopäiviltä löytyvän päteviä johtajia lähitulevaisuudessa. Puolueista lähtöisin olevaa poliittista johtajuutta pidettiin välttämättömänä, jotta monien kokeneiden toimijoiden syrjään siirtämisestä aiheutunut poliittinen tyhjiö olisi voitu täyttää. Puoluejohtajien kyvyistä esitetty arvio oli tyly, sillä POLAD:n raportin mukaan oli epätodennäköistä, että yksikään toimivista puoluejohtajista olisi omannut pääministerin tehtävään ja japanilaisten luottamuksen ansaitsemiseen vaaditut johtamiskyvyt. Näin ollen POLAD:n arvio puolueiden kampanjoinnista oli huomattavan negatiivinen. Esitetty arvio oli sikäli tasapuolinen, että kaikkia puolueita arvosteltiin yhtenä ryhmänä.

Vallassa olleiden puoluejohtajien arvostelu iski kuitenkin selvimmin vasten *Jiyûtôn* Hatoyama Ichirôn kasvoja, koska muilla suurilla puolueilla ei itse asiassa ollut valittua puheenjohtajaa. Tämän epäsuoran kritiikin rinnalla tehtiin raportissa selvä ero Hatoyaman ja pääministeri Shideharan kyvykkyyden välille. Hatoyaman menneisyyttä pidettiin epäilyttävänä samalla, kun Shideharan persoona mainittiin moitteettomaksi ja aiemmat saavutukset ihailtaviksi. Istuvan pääministerin kerrottiin myös yleisen käsityksen mukaan nauttivan sekä MacArthurin että keisarin luottamusta. Toisaalta Shideharan tukemisessa ja Hatoyaman arvostelussa ei välttämättä ollut kysymys vain hallituksen ja puolueiden vastakkainasettelusta. Japanin puoluekentässä tapahtuvaa muutosta vaalien jälkeen pidettiin lähes vääjäämättömänä, koska yhdenkään puolueen ei odotettu yltävän enemmistöasemaan. Niinpä vaaleja edeltäneinä päivinä huhuttiin

yleisesti uudesta hallituspuolueesta, johon liittyisi edustajia *Shinpotôsta*, *Jiyûtôsta*, sosialisteista, pienpuolueista ja sitoutumattomista. Tämä uusi puolue olisi kannattanut Shideharaa uudeksi pääministeriksi. Näin ollen raporttien lausunnot voidaan ymmärtää myös siten, että *Jiyûtôn* ja Hatoyaman johtama puoluevetoinen hallitus nähtiin POLAD:ssa ei-toivottavana ratkaisuna, mutta konservatiivivetoisuus ei olisi ongelma, jos pääministerinä toimisi puoluejohtaja Shidehara.

Jo aiemmin on todettu GS:n vasemmistosiiven suhtautuneen kielteisesti Hatoyamaan sekä havaittu viitteitä siihen, etteivät POLAD:n konservatiivit pitäneet *Jiyûtôa* ja Hatoyamaa välttämättä parhaana mahdollisena konservatiivisena vaihtoehtona. Arvostelemalla puhdistuksia oli Bishopin johtama POLAD:n oikeistosiipi kaivannut *Shinpotôn* vanhoja johtajia takaisin politiikkaan. Bishop oli myös eräässä raportissaan jättänyt *Jiyûtôn* mainitsematta niiden ei-kommunististen puolueiden joukossa, joiden hän katsoi soveltuvan kaikilta osin demokratisoimisprosessin tarpeisiin. Lisäksi on huomioitavaa, että Sebald jätti Hatoyaman täysin ilman huomiota muistelmissaan ja Feareyn arvio *Shinpotôn* perustuslakiluonnoksesta oli positiivisempi kuin arvio *Jiyûtôn* vastaavasta ehdotelmasta. Nämä yksittäistapaukset ovat todistusvoimaltaan kuitenkin liian heikkoja yksiselitteisten johtopäätösten tekoon. Ne näyttäisivät puhuvan sen puolesta, että keväällä 1946 aktiivisesti esillä ollut POLAD:n konservatiivisiipi olisi nähnyt *Shinpotôn Jiyûtôa* mieluisampana vaihtoehtona, mutta lopullisen analyysin tekoon tarvittaisiin laajempaa lähdemateriaalia.

Varmaa on kuitenkin se, että miehityshallinnon siviilitiedusteluosasto pyysi vaalipäivänä japanilaisia virkailijoita toimittamaan lisätietoja Hatoyaman sotaa edeltäneistä toimista. Tietoja haluttiin erityisesti Hatoyaman toimista opetusministerinä vuonna 1933 sekä hänen kirjoittamastaan teoksesta *Sekai no kao* ('The Face of the World'), jossa Hatoyama raportoi myönteisessä hengessä esimerkiksi **Hitlerin** ja **Mussolinin** vieraana Euroopan matkallaan 1938 näkemistään asioista. Toinen varma asia on, ettei Hatoyaman annettu siirtyä johtamaan uutta hallitusta, vaan hänet puhdistettiin toukokuussa hetkeä ennen pääministeriksi nimittämisen julkaisua. Tuo asiakokonaisuus ei kuitenkaan kuulu enää tämän tutkimuksen aikarajaukseen.

Toisaalta on myös muistettava, että POLAD:n raporttien sisältö voidaan tulkita monin eri tavoin, esimerkiksi puhdistusten kritisoinnin jatkoksi. Saattoihan olla niinkin, että puolueiden heikkouden esiin tuonnilla POLAD:n konservatiivit arvostelivat puolueiden sijaan niitä SCAP:n toimia, ennen muuta puhdistuksia, joilla puolueet oli vaaleja edeltäneeseen heikkouden tilaan saatettu.

Lopussa on vielä otettava esille kysymys, miltä Bissonin arvio vaikuttaa asiakirjojen kautta tarkasteltuna. Suoria ja yksiselitteisiä viittauksia siihen, että miehitysviranomaiset olisivat halunneet nähdä juuri konservatiiviset puolueet vaalien voittajina, ei ole löytynyt. Toisaalta konservatiivit näyttäytyvät raporteissa vahvimpina ryhminä ja Hatoyama ja Shidehara vaikuttaisivat olleen ainoat mahdollisina pidetyt pääministeriehdokkaat. Näin ollen voidaan sanoa, että SCAP päätti pitää vaalit tilanteessa, jossa konservatiivit olivat todennäköisimpiä voittajia. Avoimeksi kuitenkin jäi kysymys, pitivätkö miehitysviranomaiset konservatiivisia puolueita parhaina mahdollisina, vaiko vain yhtenä hyväksyttävistä vaihtoehdoista. Pelko vaalien epäonnistumisesta luultavasti lisäsi konservatiivien hyväksyttävyyttä. On oletettavaa, että äänes-

täjäkunnan tuki konservatiivisillekin puolueille oli joka tapauksessa parempi vaihtoehto kuin miehityshallinnon epäonnistumista merkinnyt tuen puuttuminen kaikilta ryhmiltä ja alhainen äänestysaktiivisuus. On myös syytä muistaa jo aiemmin esillä ollut SCAP:ssa vallinnut sosiaalisten levottomuuksien vierastaminen ja halu hallittuihin ja koordinoituihin uudistuksiin. Poliittista reformia ja demokraattista kehitystä ei varmaankaan haluttu jättää kaduille kokoontuneiden mielenosoittajien käsiin, vaan muutosten haluttiin olevan rauhanomaisia ja laillisia. Tämän kaltainen tulkinta selittäisi, miksi konservatiivit olisi voitu nähdä esimerkiksi ääri-vasemmistoa parempana vaihtoehtona.

LÄHTEET

Painamattomat lähteet

Confidential U.S. State Department Central Files. Japan Internal Affairs 1945–1949. (Mikrofilmit, Oulun yliopisto, historian laitos.)

Foreign Relations of the United States. Diplomatic Papers.
1945 Volume 6. The British Commonwealth, The Far East. Washington 1969.
1946 Volume 8. The Far East. Washington 1971.
(Mikrofilmit, Oulun yliopisto, historian laitos.)

The Occupation of Japan, part 3. Reform, Recovery and Peace 1945–52. Edited by Makoto Iokibe, Kobe University. Published by Congressional Information Service and Maruzen (Mikrofilmit, Oulun yliopisto, historian laitos.)

Painetut lähteet

Lähde- ja asiakirjajulkaisut

Occupation of Japan: Policy and Progress. The Department of State. U.S.A. Publication 2671. Far Eastern Series 17. s.l. s.a.

Lähdekirjallisuus

Bisson 1949 T. A. Bisson, *Prospects for Democracy in Japan*. Published under the auspices of the International Secretariat Institute of Pacific Relations. The Macmillan Company, New York 1949.

Byrnes 1947 James F. Byrnes, *Speaking Frankly*. William Heinemann, London 1947.

- Emmerson 1978 John K. Emmerson, *The Japanese Thread. A life in the U.S. Foreign Service*. Holt, Rinehart and Winston, New York 1978.
- MacArthur 1965 Douglas MacArthur, *Reminiscences*. William Heinemann, London 1965.
- Sebald–Brines 1965 William J. Sebald with Russel Brines, *With MacArthur in Japan. A Personal History of the Occupation*. The Cresset Press, London 1965.
- Williams 1979 Justin Williams Sr., *Japan's Political Revolution under MacArthur. A Participant's Account*. University of Tokyo Press, Tokyo 1979.
- Yoshida 1961 Yoshida Shigeru, *The Yoshida Memoirs. The Story of Japan in Crisis*. Translated by Yoshida Kenichi. Heinemann, London 1961.

Hakuteokset

- Nenonen–Teerijoki 1998
Kaisu-Maija Nenonen, Ilkka Teerijoki, *Historian Suursanakirja*. WSOY, Porvoo 1998.

Tutkimuskirjallisuus

- Baerwald 1959 Hans H. Baerwald, *The Purge of Japanese Leaders under the Occupation*. University of California Press, Berkeley and Los Angeles 1959.
- Baerwald 1987 Hans H. Baerwald, "Early SCAP Policy and the Rehabilitation of the Diet". *Democratizing Japan. The Allied Occupation*, s. 133–156. Edited by Robert E. Ward and Sakamoto Yoshikazu. University of Hawaii Press, Honolulu 1987.
- Berger 1977 Gordon Mark Berger, *Parties out of Power in Japan, 1931–1941*. Princeton University Press, New Jersey 1977.
- Clubok 1957 Alfred B. Clubok, "Japanese Conservative Politics 1947–1955." *Five Studies in Japanese Politics*, s. 21–59. Edited by Robert E. Ward. Ann Arbor: The University of Michigan Press, Center for Japanese Studies, Occasional Papers No. 7., 1957. (Teos luettavissa internetissä:
<http://www.hti.umich.edu/cgi/t/text/text-index?c=cjs;cc=cjs;sid=a3bd437d36902d092db79100eab74ab0;q1=dlps;rgn=publications;tpl=home.tpl>)

- Dower 2000 John W. Dower, *Embracing Defeat. Japan in the Wake of World War II*. W.W. Norton & Company/The New Press, New York 2000.
- Emmerson 1971 John K. Emmerson, *Arms, Yen & Power. The Japanese Dilemma*. Foreword by Edwin O. Reischauer. Dunellen, New York 1971.
- Finn 1991 Richard B. Finn, *Winners in Peace. MacArthur, Yoshida and Postwar Japan*. University of California Press, Berkeley and Los Angeles, California 1991.
- Foltos 1987 Lester Joseph Foltos, *The Bulwark of Freedom; American Security Policy for East Asia, 1945–1950*. Ph.D. Dissertation, University of Illinois 1980. UMI Dissertation Information Service 1987.
- Harbutt 1986 Frazer J. Harbutt, *The Iron Curtain: Churchill, America, and the Origins of the Cold War*. Oxford University Press, New York 1986.
- Itoh 2003 Itoh Mayumi, *The Hatoyama Dynasty. Japanese Political Leadership Through the Generations*. Palgrave Macmillan, New York 2003.
- Kohno 1997 Kohno Masaru, *Japan's Postwar Party Politics*. Princeton University Press, New Jersey 1997.
- Koseki 1998 Koseki Shôichi, *The Birth of Japan's Postwar Constitution*. Translated by Ray A. Moore. Westview Press, A Division of HarperCollins Publisher, Boulder, Colorado 1998.
- LaFeber 1997 Walter LaFeber, *The Clash. A History of U.S.–Japan Relations*. W.W. Norton & Company, New York 1997.
- Masumi 1985 Masumi Junnosuke, *Postwar Politics in Japan, 1945–1955*. Translated by Lonny E. Carlie. Japan Research Monograph 6. Institute of East Asian Studies, University of California, Berkeley Center for Japanese Studies, Berkeley 1985.
- Mitchell 1996 Richard H. Mitchell, *Political Bribery in Japan*. University of Hawaii Press, Honolulu 1996.
- Moore 1979 Ray A. Moore, "Reflections on the Occupation of Japan". *The Journal of Asian Studies*, Volume XXXVIII, Number 4, August 1979, s. 721–734.
- Nester 1996 William R. Nester, *Power across the Pacific. A Diplomatic History of American Relations with Japan*. MacMillan Press, London 1996.

- Nishi 1982 Nishi Toshio, *Unconditional Democracy. Education and Politics in Occupied Japan 1945–1952*. Hoover Institution Press, Stanford University, Stanford, California 1982.
- Oinas-Kukkonen 1993 Henry Oinas-Kukkonen, *Yhdysvaltain suhtautuminen Japanilaiseen kommunismiin 1945–1946*. Oulun yliopiston historian laitos. Yleisen historian Lisensiaattitutkimus. Syyslukukausi 1993.
- Oinas-Kukkonen 1999 Henry Oinas-Kukkonen, *US Attitude towards the Japanese Communist Movement 1944–1947*. Ph.D. Dissertation, University of Oulu, Oulu 1999.
- Okkonen 2002 Tuula Okkonen, *Yhdysvaltojen näkemykset, suunnitelmat ja toimenpiteet Japanin koulujärjestelmän uudistamiseksi 1942–1947*. Yleisen historian väitöskirjatutkimus. Julkaistu sarjassa Acta Universitatis Ouluensis, B Humaniora 45. Oulun yliopisto, Oulu 2002.
- Perry 1980 John Curtis Perry, *Beneath the Eagle's Wings – Americans in Occupied Japan*. Dodd, Mead & Company, New York 1980.
- Pharr 1987 Susan J. Pharr, "The Politics of Women's Rights". *Democratizing Japan. The Allied Occupation*, s. 221–252. Edited by Robert E. Ward and Sakamoto Yoshikazu. University of Hawaii Press, Honolulu 1987.
- Roberts 1991 John G. Roberts, *Mitsui – Three Centuries of Japanese Business*. Foreword by Chitoshi Yanaga. Second printing. Weatherhill, New York 1991.
- Sakamoto 1987 Sakamoto Yoshikazu, "The International Context of the Occupation of Japan". *Democratizing Japan. The Allied Occupation*, s.42–75. Edited by Robert E. Ward and Sakamoto Yoshikazu. University of Hawaii Press, Honolulu 1987.
- Scalapino 1967 Robert A. Scalapino, *Democracy and the Party Movement in Prewar Japan. The Failure of the First Attempt*. University of California Press, Berkeley 1967.
- Small 1996 Melvin Small, *Democracy & Diplomacy. The Impact of Domestic Politics on U.S. Foreign Policy, 1789–1994*. The Johns Hopkins University Press, Baltimore 1996.

- Takemae 1987 Takemae Eiji, "Early Postwar Reformist Parties". *Democratizing Japan. The Allied Occupation*, s. 339–365. Edited by Robert E. Ward and Sakamoto Yoshikazu. University of Hawaii Press, Honolulu 1987.
- Takemae 2002 Takemae Eiji, *The Allied Occupation of Japan*. Translated and adapted from the Japanese by Robert Ricketts and Sebastian Swann. Formerly titled *Inside GHQ: The Allied Occupation of Japan and Its Legacy*. Preface by John W. Dower. The Continuum International Publishing Group, New York 2002.
- Uchida 1987 Uchida Kenzô, "Japan's Postwar Conservative Parties". *Democratizing Japan. The Allied Occupation*, s. 306–338. Edited by Robert E. Ward and Sakamoto Yoshikazu. University of Hawaii Press, Honolulu 1987.
- Ward 1987 Robert E. Ward, "Presurrender Planning: Treatment of the Emperor and Constitutional Changes". *Democratizing Japan. The Allied Occupation*, s.1–41. Edited by Robert E. Ward and Sakamoto Yoshikazu. University of Hawaii Press, Honolulu 1987.